

Kristin S. Scharffscher, førsteamanuensis i samfunnssikkerhet

Risiko-kommunikasjon i pandemier: Budskap, etterlevelse og sårbarhet knyttet til utbruddet av COVID-19 (PAN-FIGHT)

Mittuniversitetet/webinar, 25. august 2022

Universitetet
i Stavanger

Presentasjon

1. Kort om forskningsprosjektet PAN-FIGHT
2. Risiko-kommunikasjon: Budskap og hvordan disse ble mottatt
3. Folks opplevde risiko og etterlevelse av smitteverntiltak
4. Foreløpige funn og forslag til anbefalinger
5. Spørsmål til summegrupper og diskusjon

Fighting pandemics with enhanced risk communication: Messages, compliance and vulnerability during the COVID-19 outbreak (PAN-FIGHT)

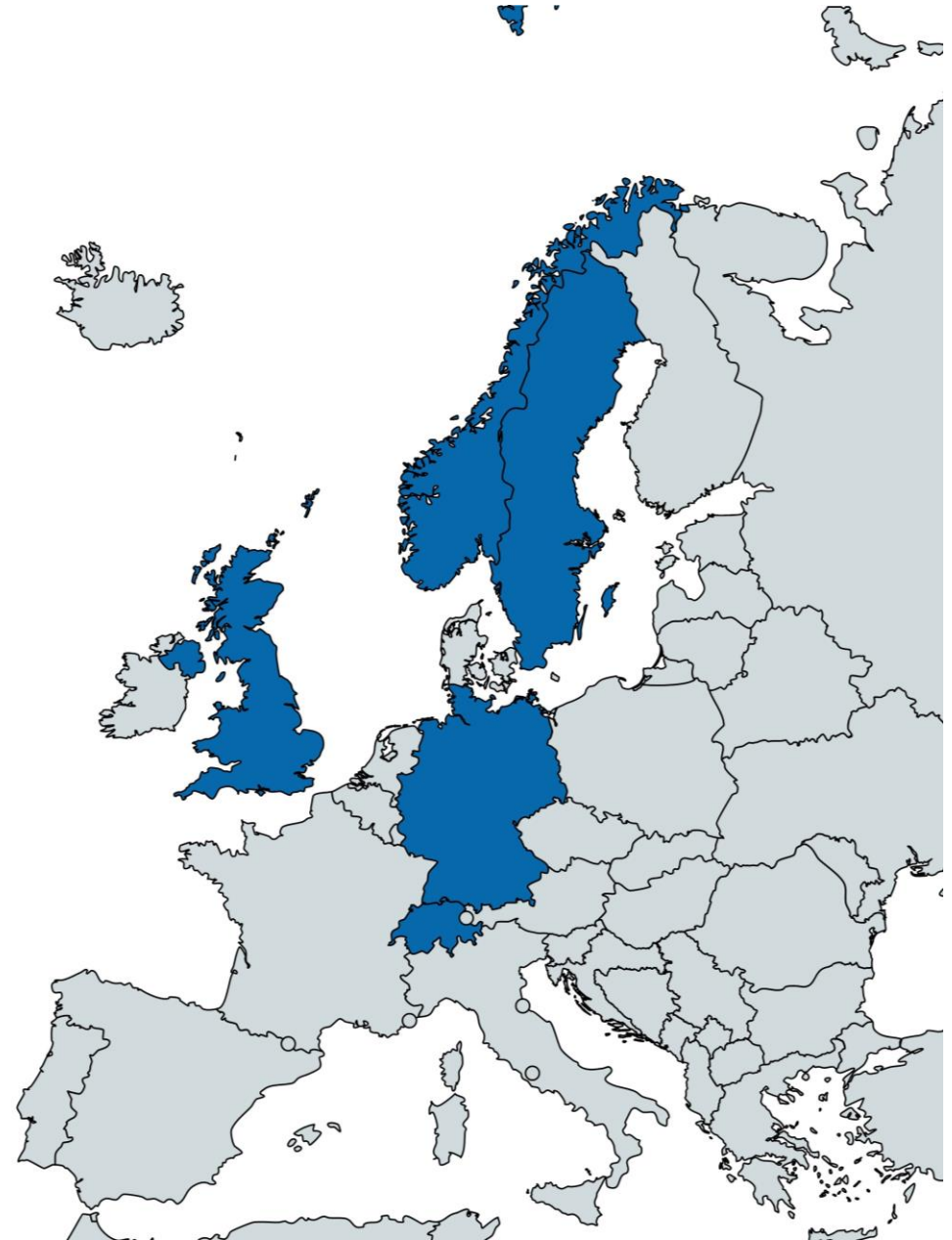
Prosjektets formål

Overordnet: Undersøke sammenhengen mellom risiko-kommunikasjon og sosial sårbarhet knyttet til utbruddet av COVID-19.

- 1) Kartlegge nasjonale strategier og praksis for pandemisk håndtering og risiko-kommunikasjon
- 2) Kartlegge folks opplevde risiko og etterlevelse av smitteverntiltak, I forhold til ulike sosiale faktorer
- 3) Formulere anbefalinger for bedre risiko-kommunikasjon I pandemiske (og andre) kriser

Landene i studien og våre prosjektpartnere

- Norge UiS
- Tyskland DIALOGIK
- Sveits UNIGE
- Sverige MIUN
- Storbritannia KCL

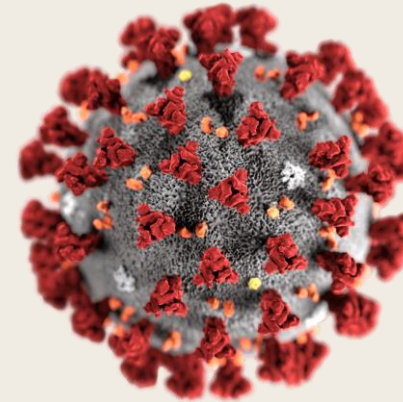

Datainnsamling

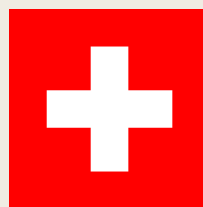
- Kartlegging av landenes pandemi-beredskap:
 - System for krisehåndtering/tidligere lignende kriser
 - Håndtering av COVID-19 fram til desember 2020
 - Smitteverntiltak
 - Kommunikasjon med befolkningen
 - Pandemiens forløp med smittespredning
 - Andre faktorer som er særegne for hvert land.
- Spørreundersøkelse med representativt utvalg av befolkningen i hvert av de fem landene (totalt 4.206 respondenter).
- Intervjuer med representanter fra myndighetene på nasjonalt, regionalt og kommunalt nivå i hvert av landene.
- Fokusgruppe-intervjuer (befolkning) i Norge og Sverige.

Hva vet vi allerede?

- Pandemien gikk fra å være en helsekrise til å bli en samfunnskrise.
- I den første fasen av pandemien handlet mye av risiko-kommunikasjonen om å formidle ulike grader av usikkerhet og uforutsigbarhet.
- Sverige blir ansett for å ha valgt en annen type håndtering enn andre europeiske land.
- Fram til oppstart av masse-vaksinasjoner rundt årsskiftet 2020-2021 var myndighetene prisgitt befolkningens tillit, samt at folk hadde tillit til hverandre.

Pandemiens G5...

- Ulike politiske systemer, men alle er likevel å regne som økonomisk robuste demokratiker med velfungerende kontrollstrukturer.
- Alle har i større eller mindre grad absorbert de økonomiske og politiske konsekvensene av pandemien.
- Disse landene klarte relativt raskt å gjenopprette 'normalen'.
- Samtlige land har underkjent de psyko-sosiale effektene av smitteverntiltak.

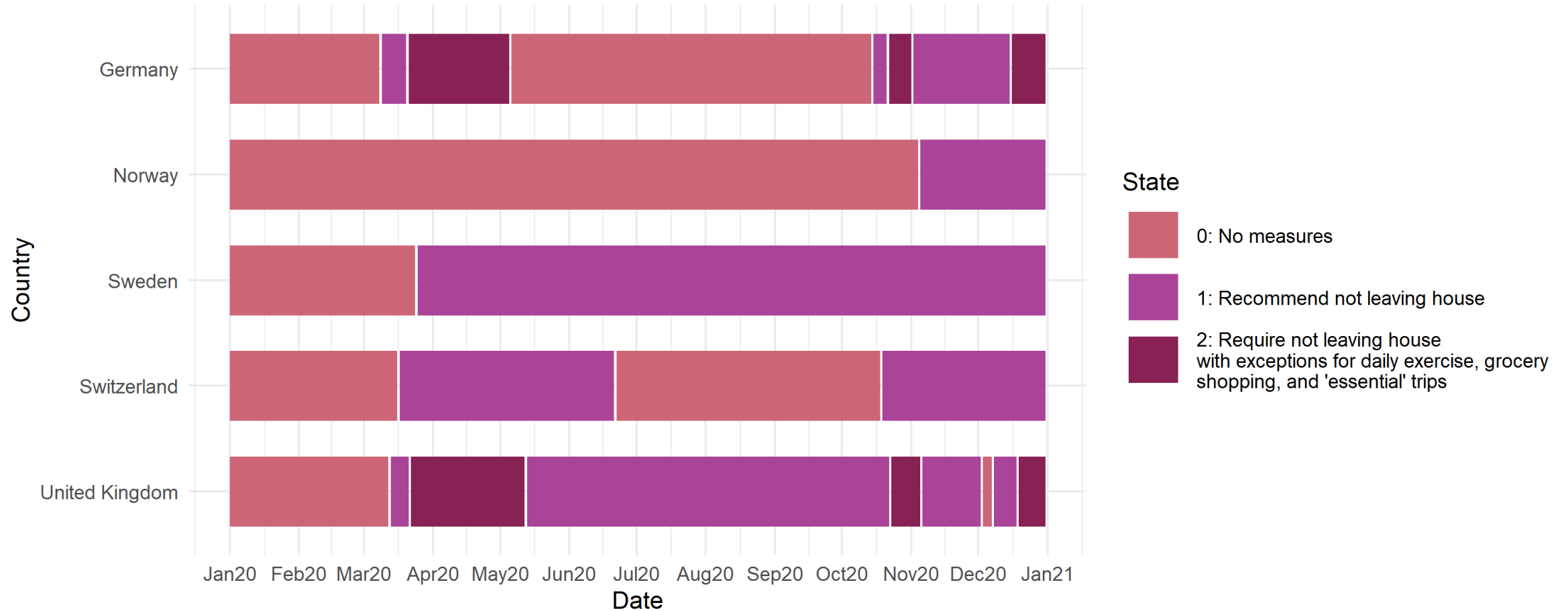
Særtrekk ved Sveriges beredskap

- Pandemien primært ansett som en helsekrise (ikke en samfunnskrise)
- Ansvar for beslutninger om smitteverntiltak lå hos helsefaglige etater (ikke myndighetene, som ved en samfunnskrise)
- Helsefaglige myndigheter har ikke myndighet til å fatte lovmessige beslutninger – kun anbefalinger. Dette preget Sveriges respons.
- Kommuner har stor grad av autonomi, men også stort ansvar for oppfølging/gjennomføring av anbefalinger i befolkningen.

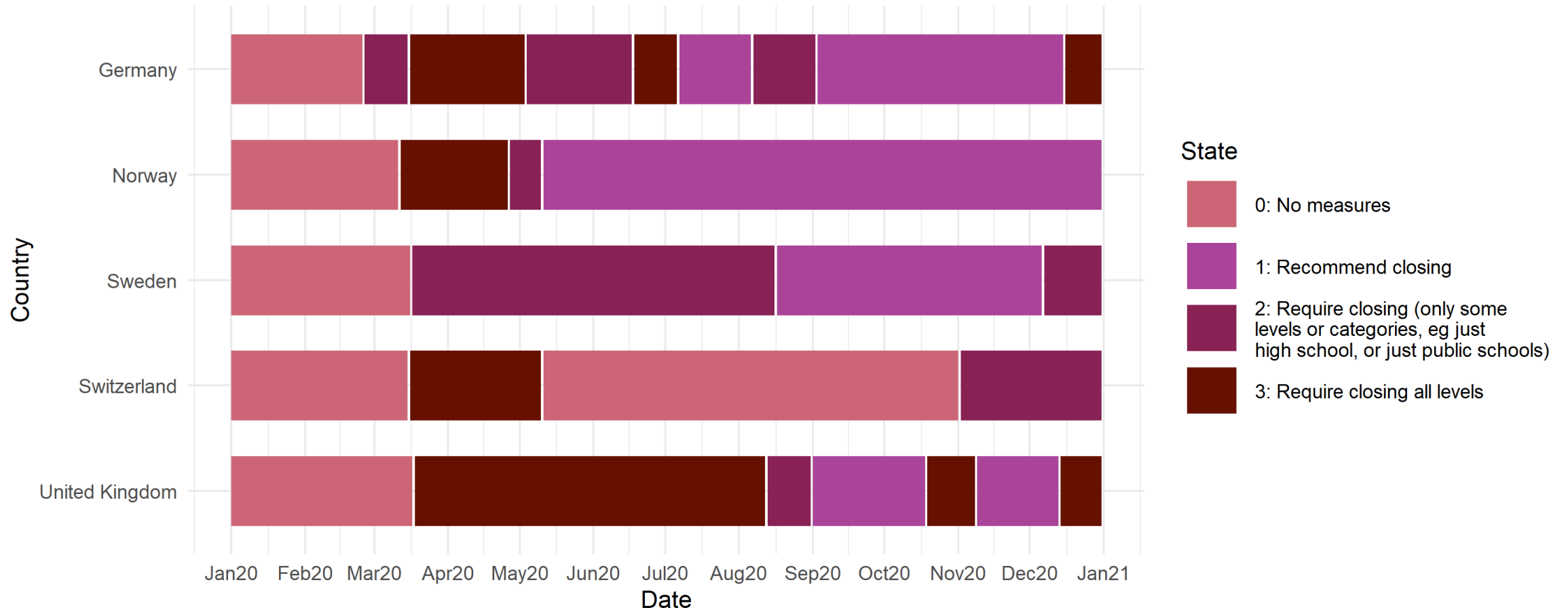

FOTO: STINA ST JERNKVIST/TT NEWS AGENCY/AFP VIA GETTY IMAGES

Bli hjemme

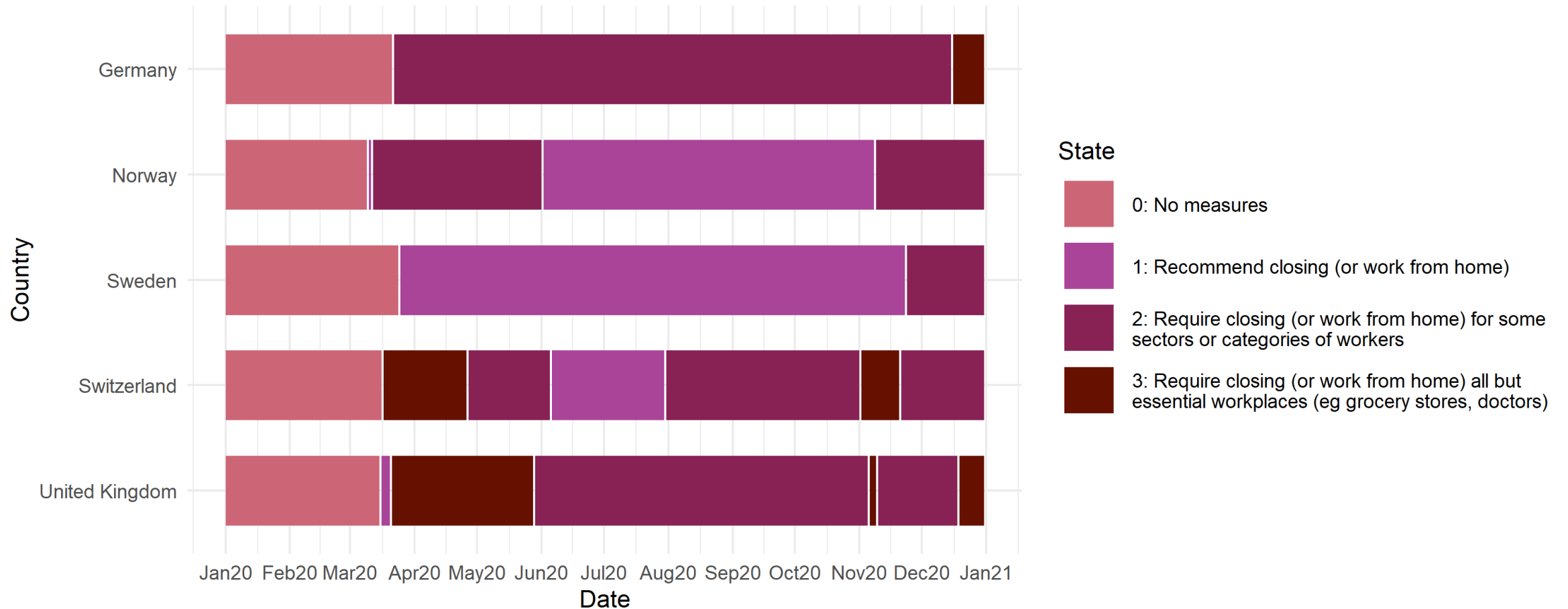

Stengte skoler

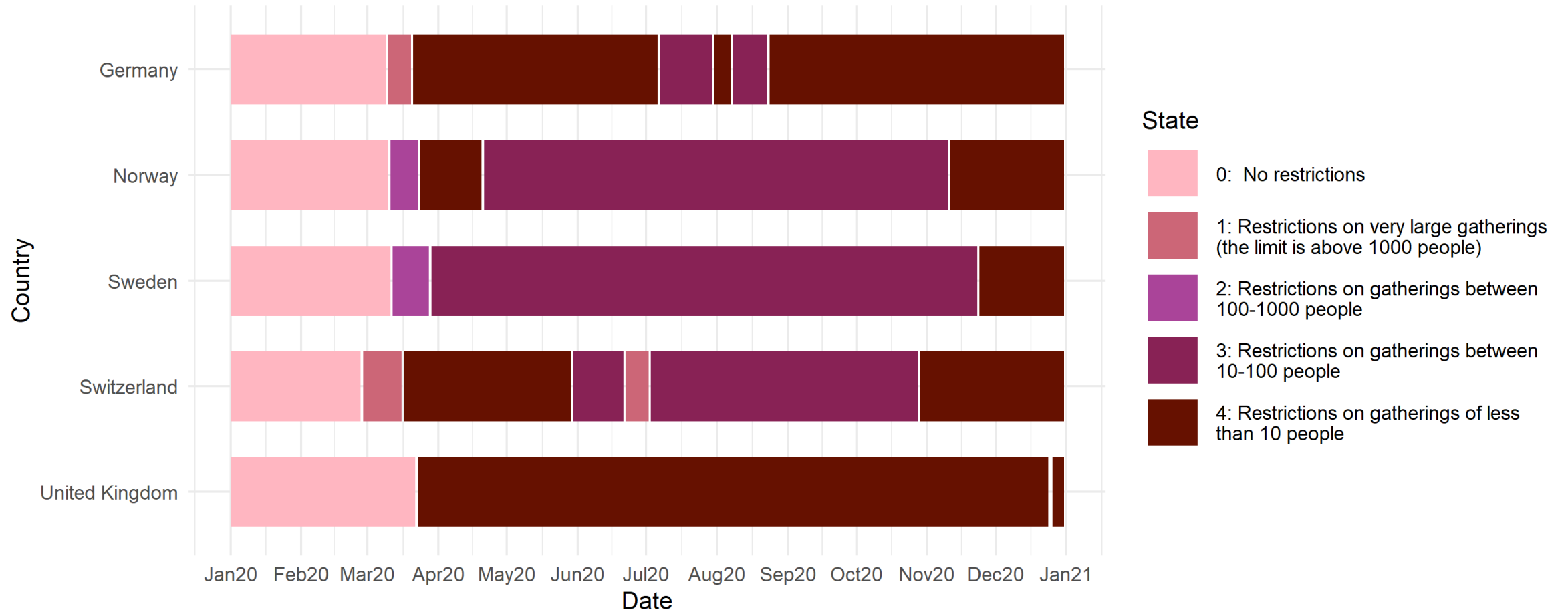

Source: Oxford COVID-19 Government Response Tracker.
 As data were unavailable from 1 January, we assumed no school closures up until data collection began

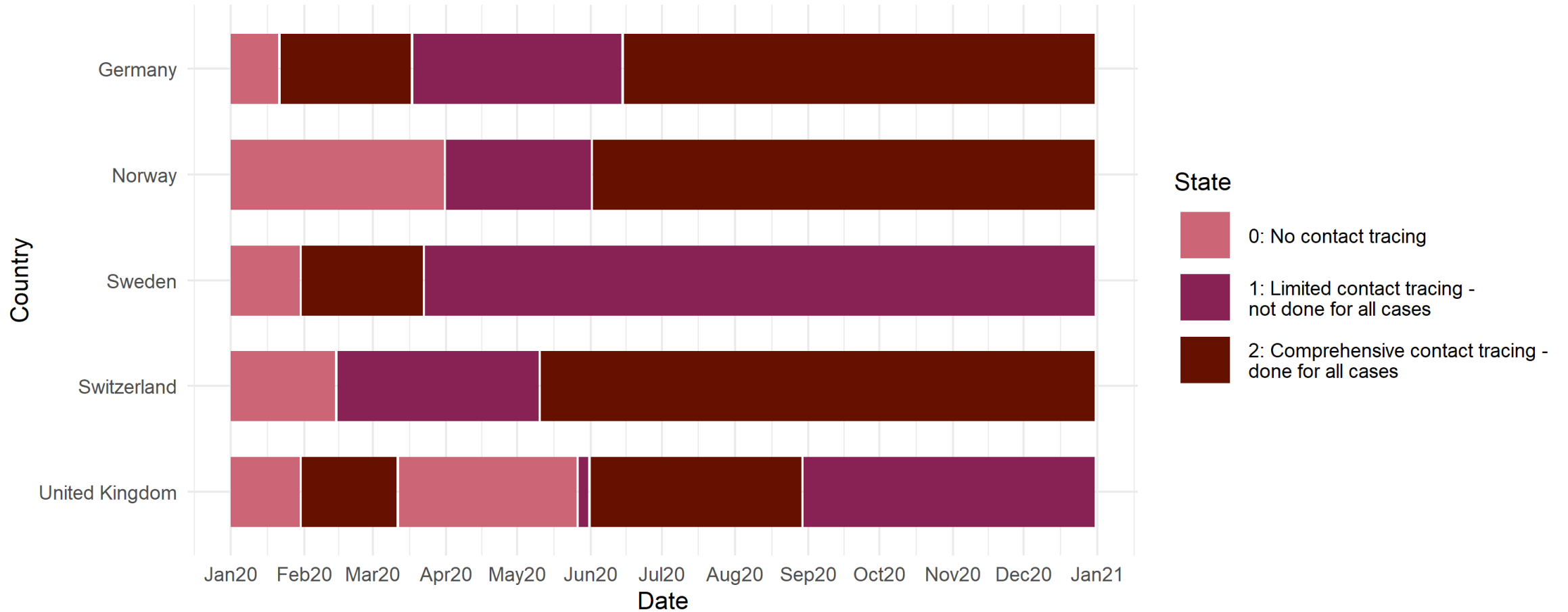
Stengte arbeidsplasser

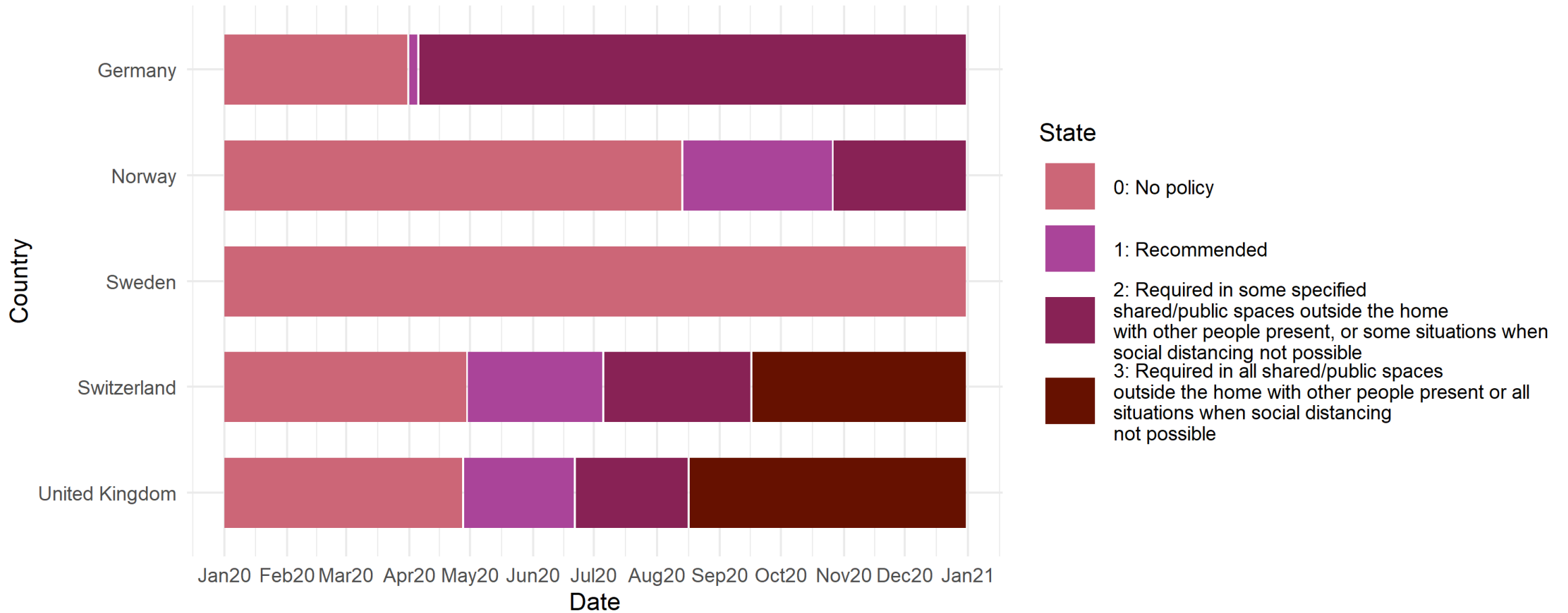
Sosiale restriksjoner

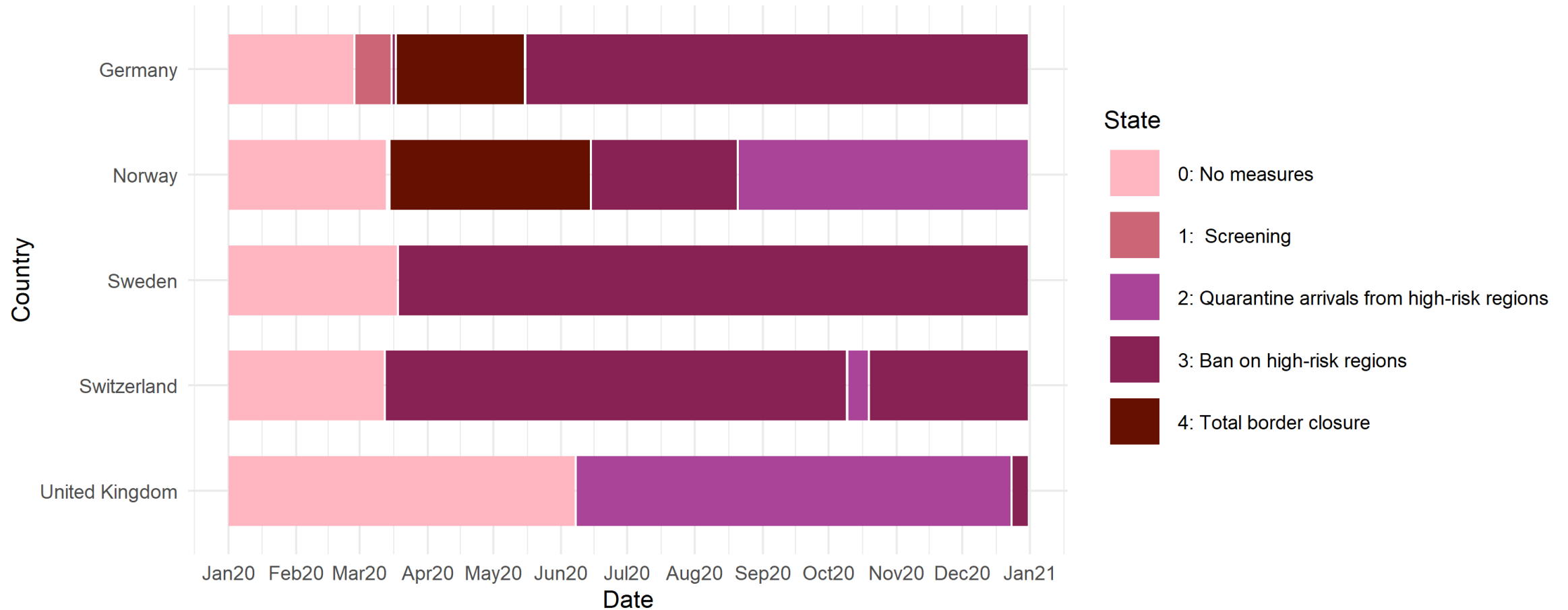
Smittesporing

Munnbind

Innreiserestriksjoner

Mønstre i smitteverntiltak og risiko-kommunikasjon

- Ulike tidsakser for ulike tiltak, men i sum endte landene opp omtrent likt på omfang og strenghet. Sverige unntak med få pålegg.
- Ulikheter mellom landene i forhold til styringssystem og hva som var ansett som 'sosialt akseptabelt'
- Fokus på hvorvidt befolkningen forstod budskapet. Mindre fokus på ulike gruppers praktiske evne til etterlevelse
- Manglende og/eller sent fokus på psykososiale konsekvenser av tiltak (Sverige et unntak) for enkelte samfunnsgrupper

Sverige var ikke alene om fokus på samhold og solidaritet

Sverige: Skydd dig själv och andra

Storbritannia: We all must do it to get through it

Tyskland: Zusammen gegen Corona

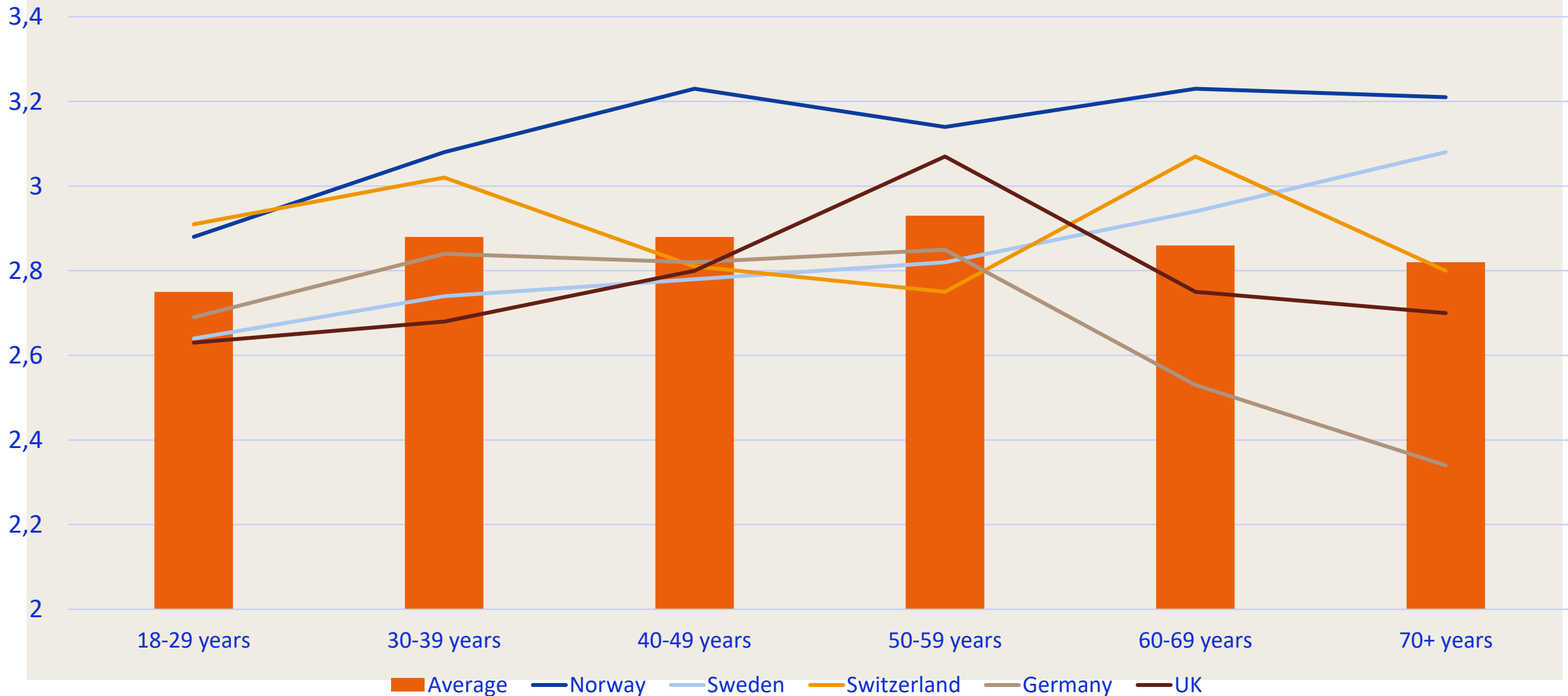
Sveits: Ensemble et solidaire

Norge: Korona-dugnad

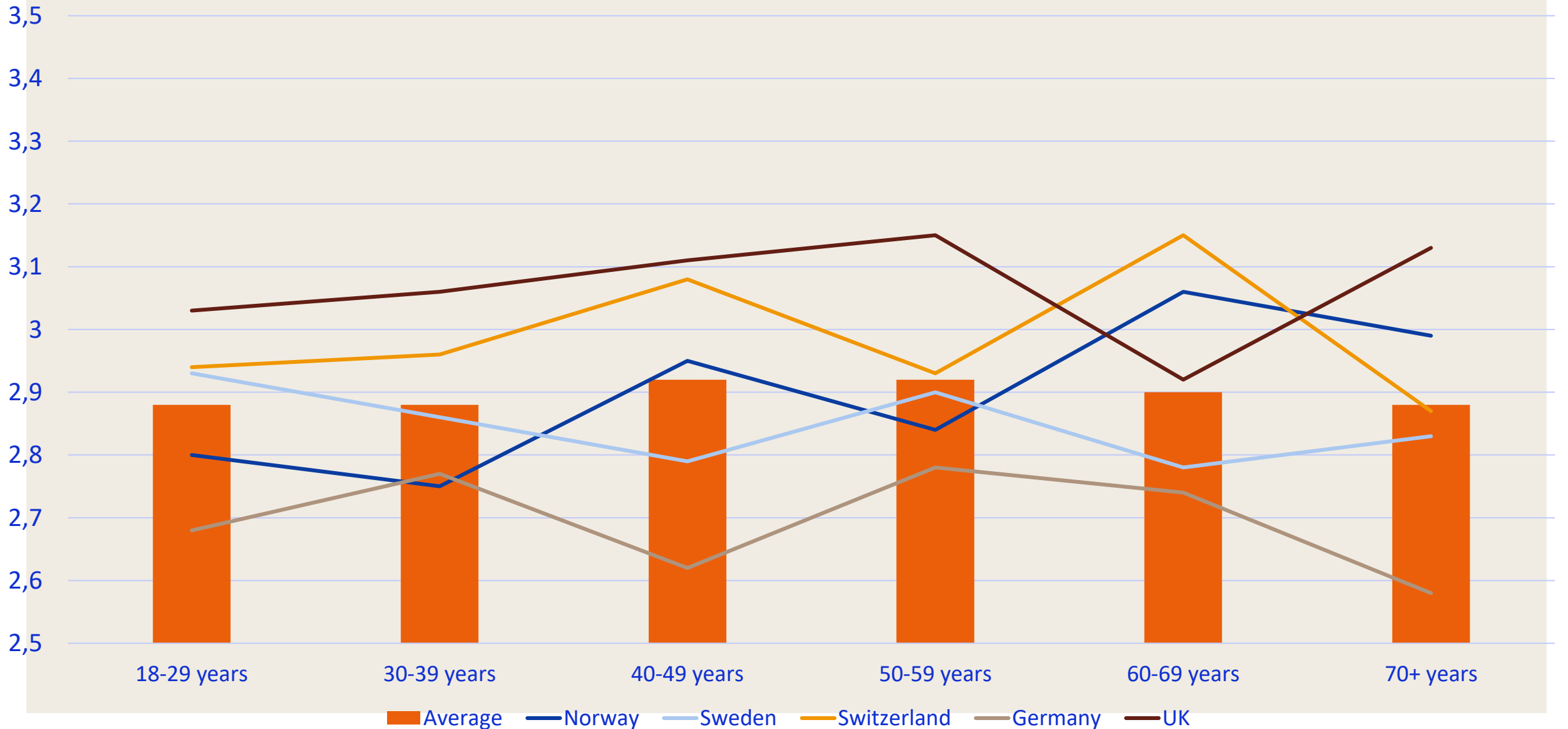

Resultater fra vår spørreundersøkelse

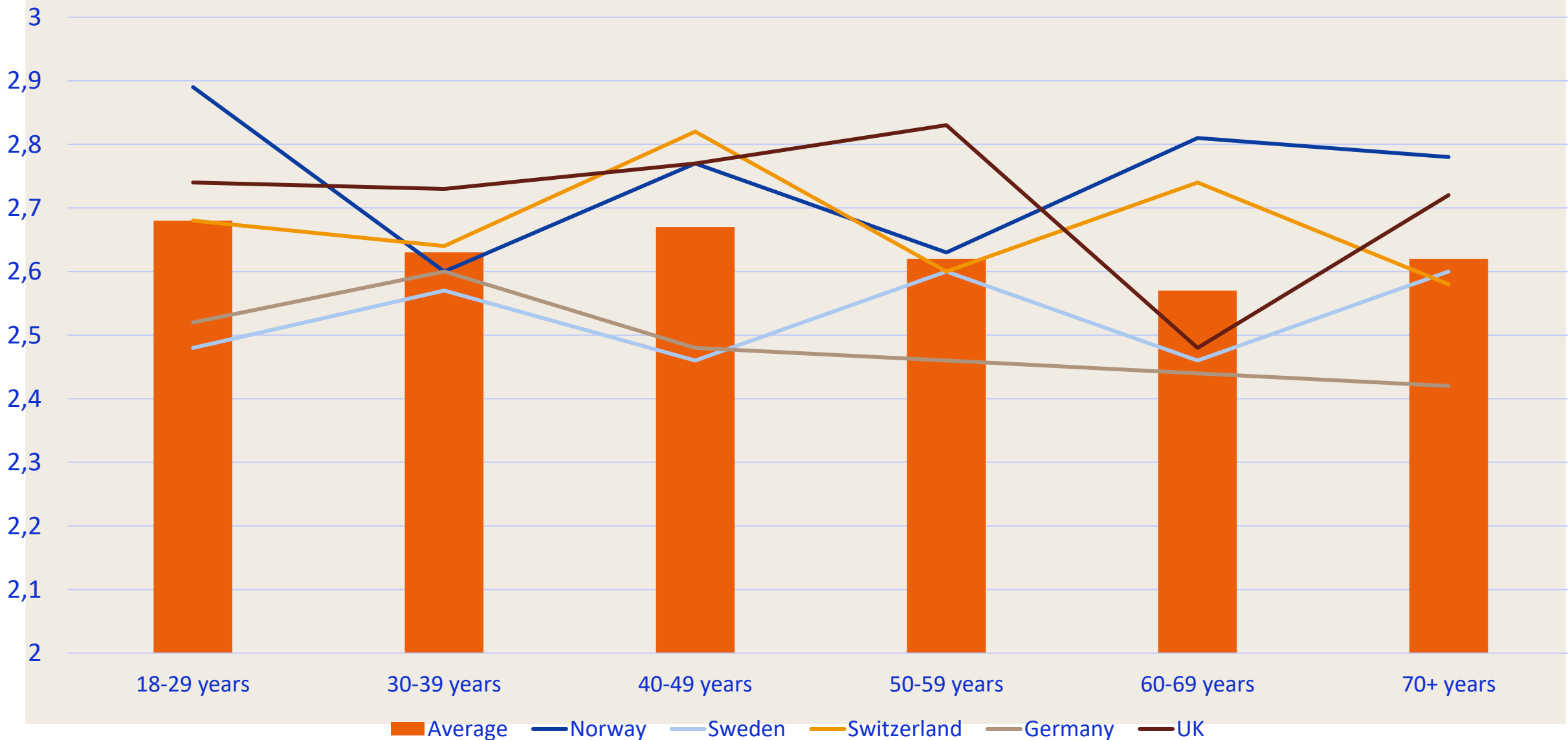
Hvor ofte oppsøkte du informasjon fra offentlige myndigheter?

Er myndighetenes budskap tydelig og forståelig?

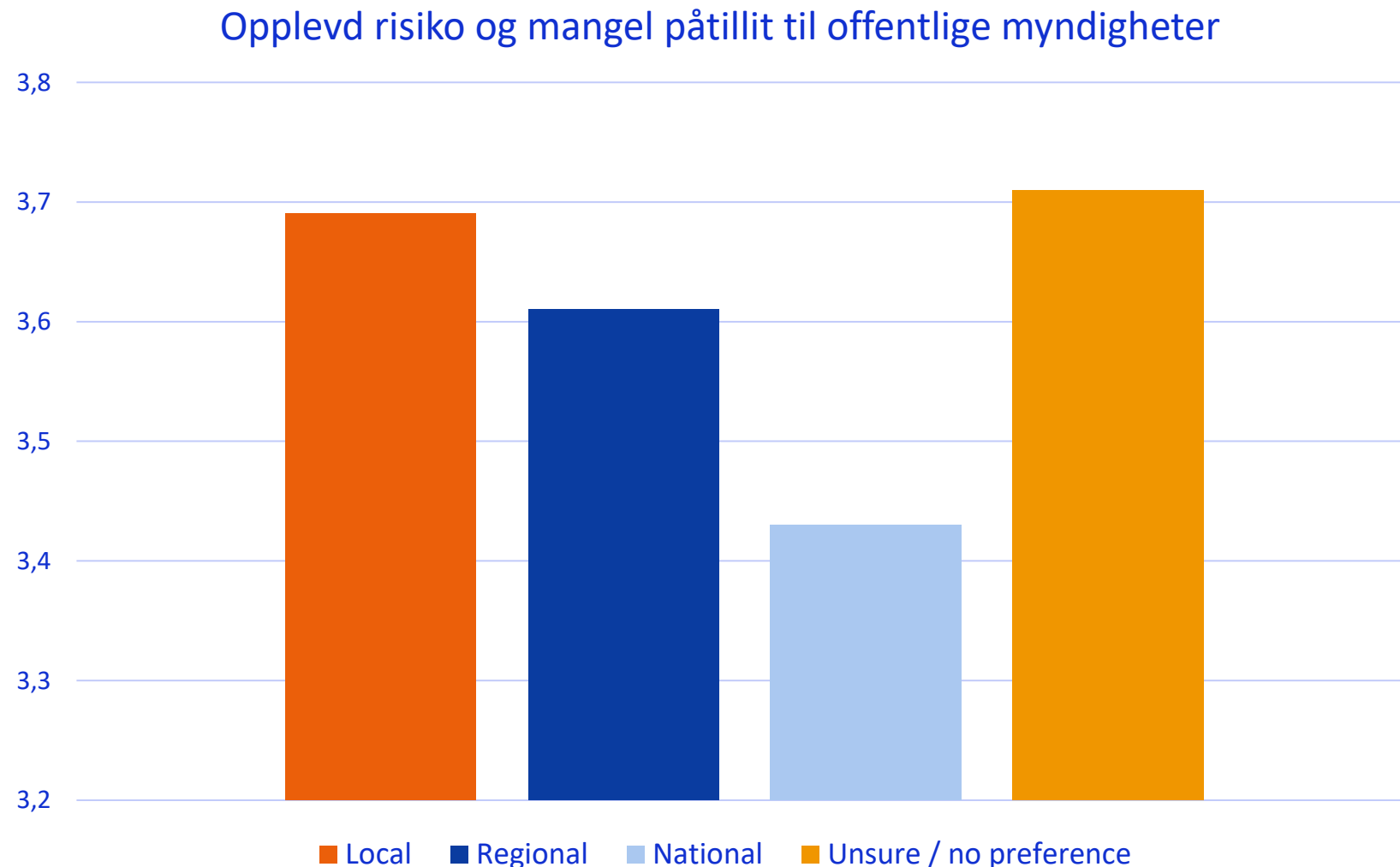

Er det samsvar mellom myndighetenes ulike anbefalinger?

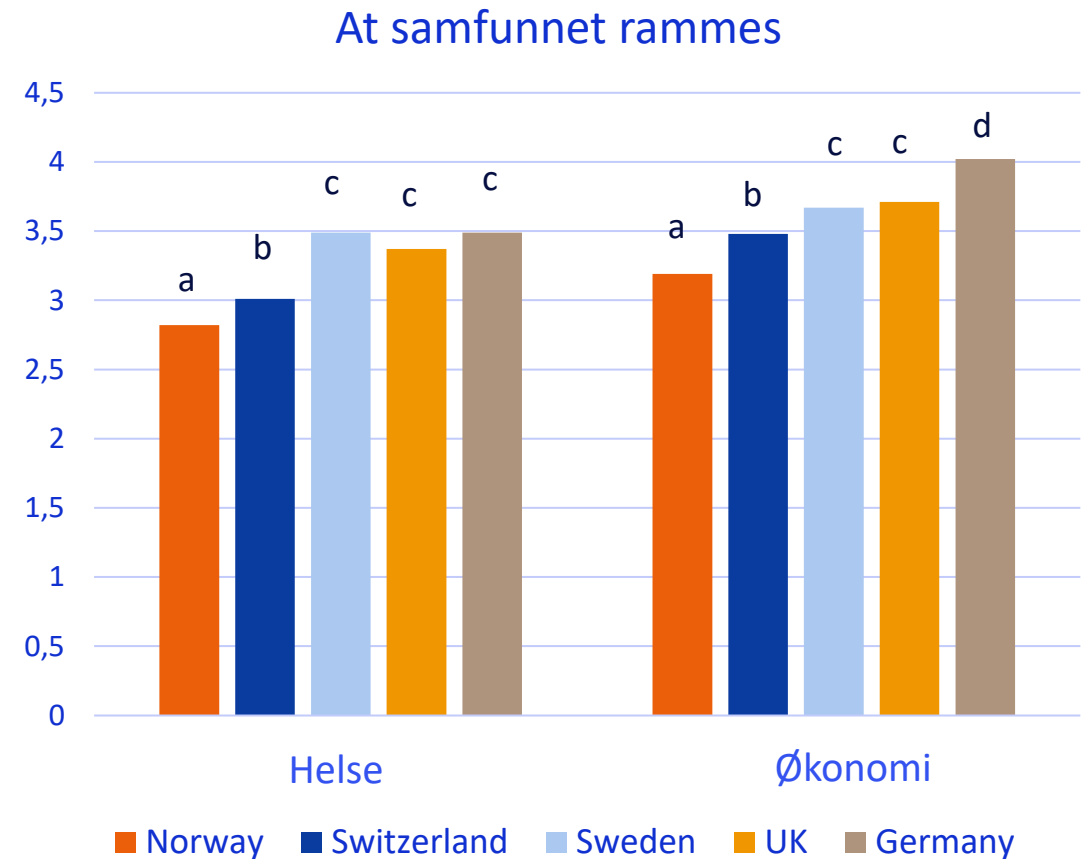
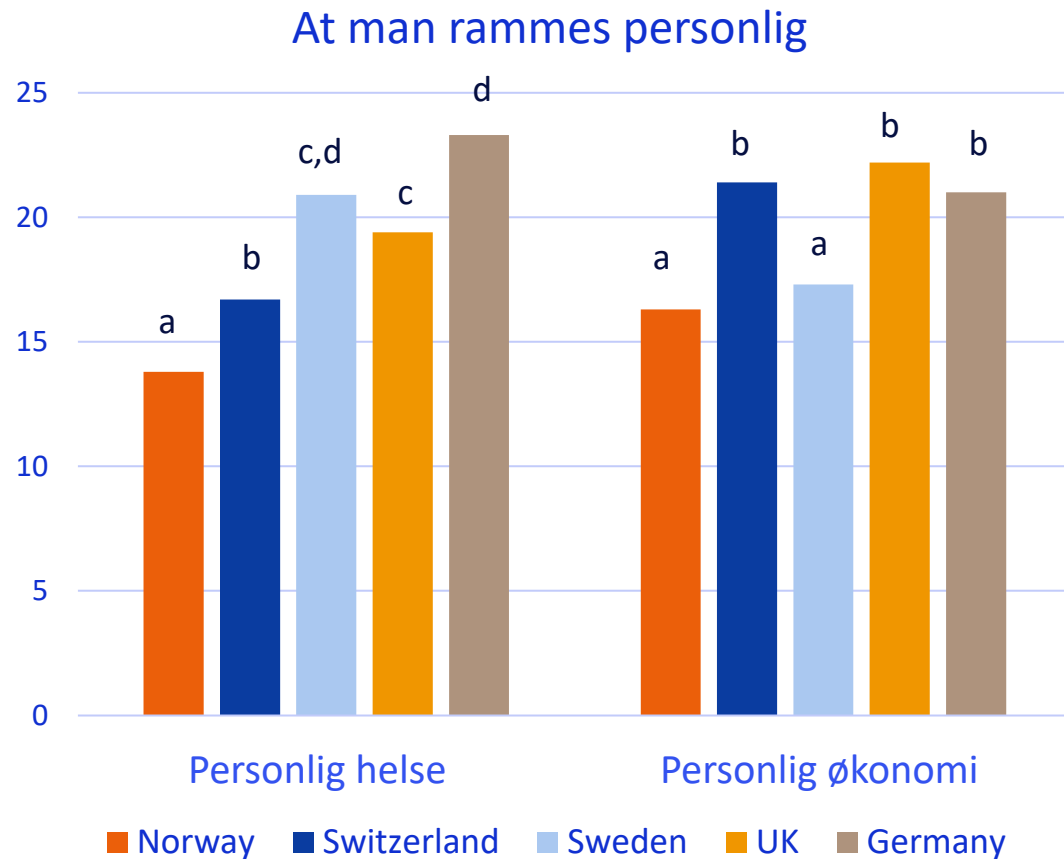

Sammenhengen mellom risiko-kommunikasjon og tillit

- Sammenheng mellom opplevd tydelighet i risiko-kommunikasjon og tillit til myndighetene. Sterkest i NO, SWE, SWZ
- Personer som foretrekker sentralisert styring rapporterte større tillit til beslutninger om tiltak og til myndighetenes risiko-kommunikasjon

Opplevd risiko knyttet til COVID-19 (land)

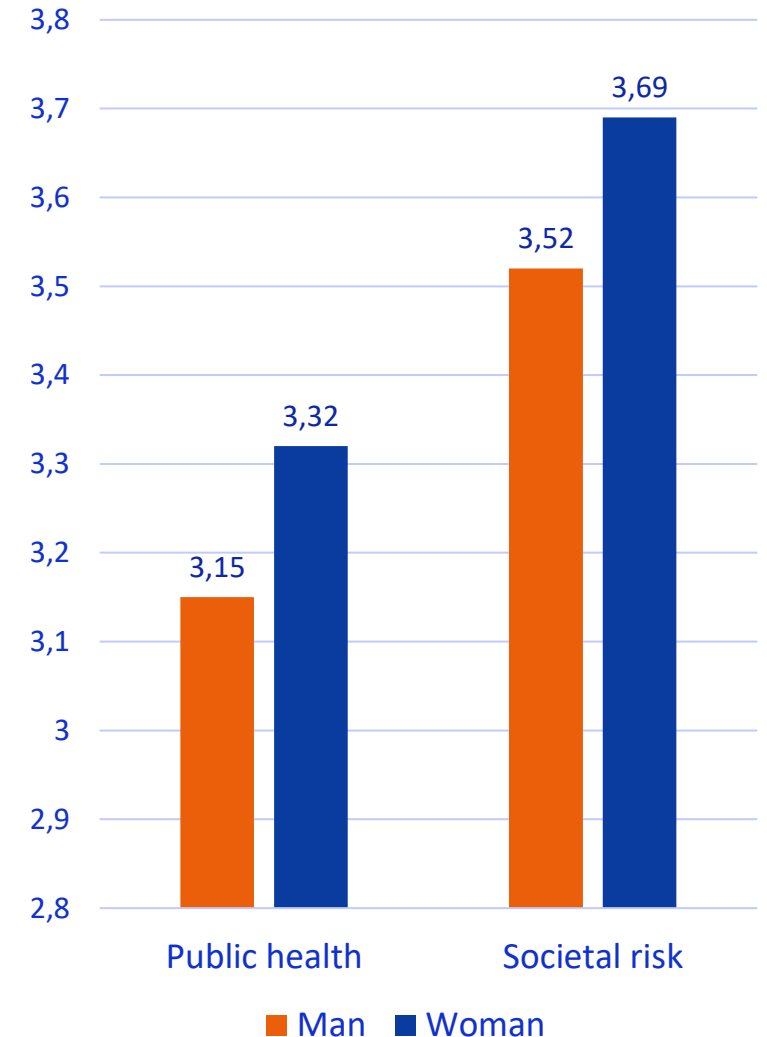
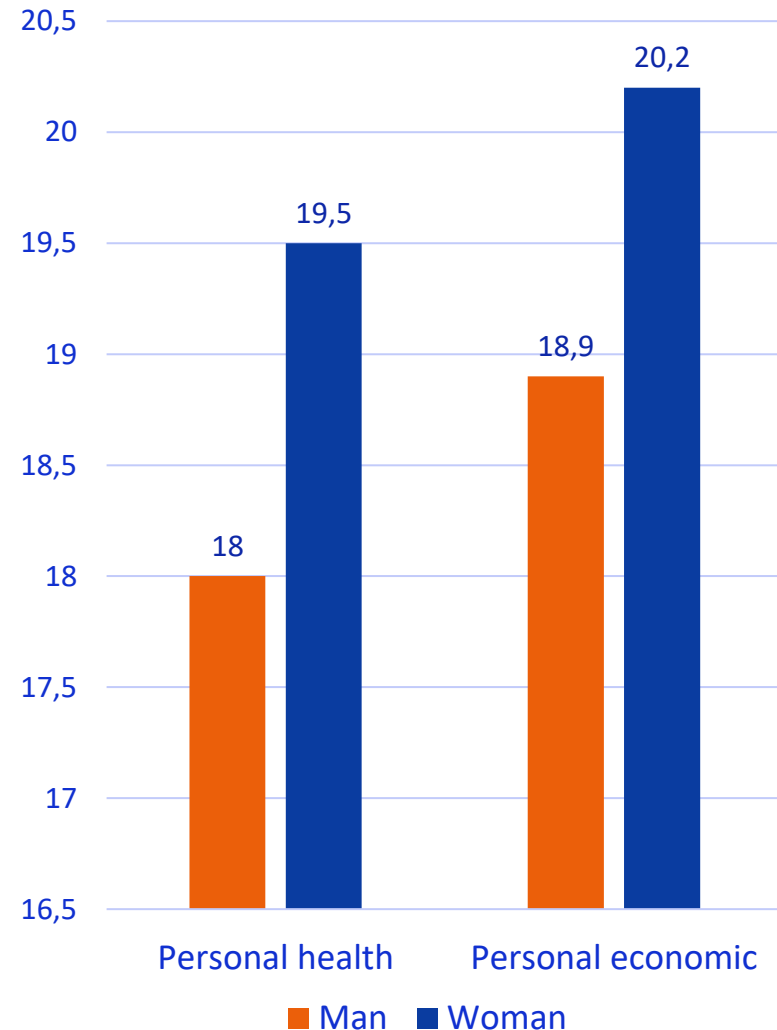

Opplevd risiko knyttet til COVID-19, koplet til sosiale faktorer (bystørrelse, alder, kjønn)

City size: In all instances, perceived risk is higher in the largest cities

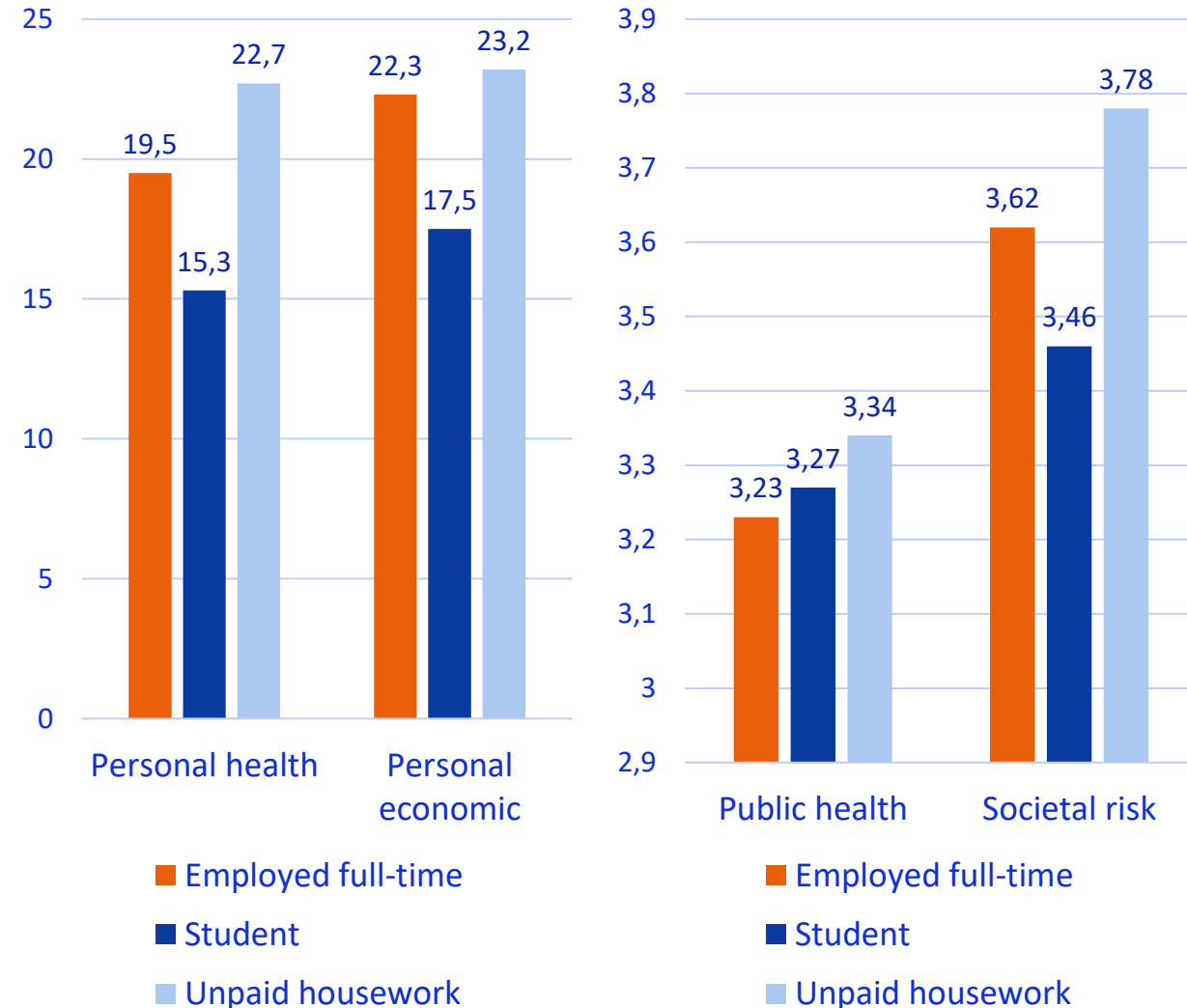
Age: Older associates with less perceived risk

Man/Woman: Women perceive significantly higher risk in all categories

Opplevd risiko knyttet til COVID-19, koplet til jobbstatus

- **Personal health:** students lower than employed full-time and unpaid housework
- **Personal economic:** retired lowest, then student, unemployed (seeking work) highest
- **Public health:** No differences
- **Societal factors:** student lower than employed (full- or part-time) and unpaid housework

Skandinaviske mønstre i respons på risiko-kommunikasjonen

- Skandinaviske borgere har høy grad av tillit både til sine myndigheter og til sine medborgere
- De aller fleste i Norge og Sverige fulgte smitteverntiltak
- Vesentlig grad av 'sosial kontroll' – man forventet at 'alle' fulgte råd og anbefalinger.
- Samtidig: Folk rapporterte at de fulgte råd ut fra et opplevd 'moralsk ansvar' og som 'ansvarlige borgere'
- Pandemisk sårbarhet og robusthet er sterkere knyttet til sosiale og kulturelle normer enn til forståelse av risiko-budskap eller tillit til myndighetene

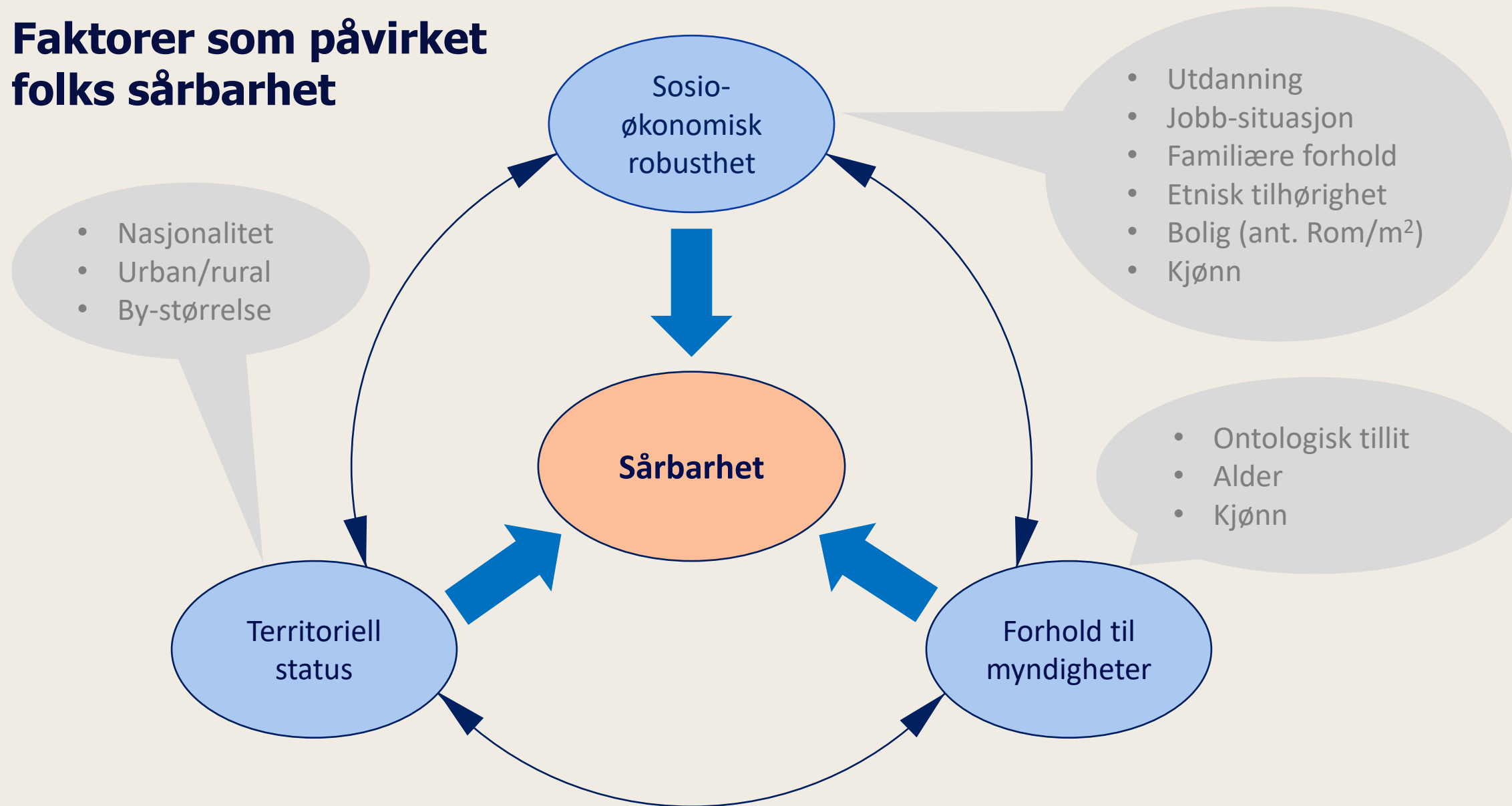
Nøkkelfunn Sverige

- Svensker rapporterte høyest opplevd risiko knyttet til helse – både egen og for hele samfunnet.
- I Sverige var det likeledes høy grad av bekymring knyttet til hvorvidt helsesystemet ville bli overbelastet.
- Svensker rapporterte høy grad av negative effekter på personlig plan, særskilt knyttet til mental helse, men også flere positive effekter slik som bedre mosjon (turer utendørs, tid for hobby og mer avslapning).
- Svenske respondenter rapporterte lavest grad av tydelig og forståelig budskap i myndighetenes risiko-kommunikasjon.

Nøkkelfunn generelt

- Folk var bekymret for mye mer enn å bli syk.
- Folk hadde behov for å forstå risiko ikke bare knyttet til helse men også økonomisk, sosial og samfunnsmessig risiko.
- Tillit påvirket hvordan folk forholdt seg til smitteverntiltak.
- Ulike mønstre i folks bruk av media for å innhente informasjon om pandemien.

Faktorer som påvirker folks sårbarhet

Foreløpige anbefalinger

- Sosiale relasjoner i befolkningen kan veie like tungt som frykten for trusselen som selve krisen representerer.
- Vær forsiktige med å introdusere retningslinjer/tiltak som 'bryter opp' eller endrer sosiale rutiner og sosiale mønstre.
- Sosiale faktorer kan påvirke folks evne til etterlevelse mer enn forståelsen av risikoen. Toveis kommunikasjon er derfor viktig fra starten av krisen.
- Forhold deg til usikkerhet og uforutsigbarhet. Disse er del av enhver krise og folk må vite at de utgjør del av beslutningsgrunnlaget.
- Sett ord på håp og veier ut av krisen (økonomiske, sosiale, samfunnsmessige)

Uventede faktorer

- Vi hadde ikke forutsett at krisen skulle vare i to år. Dette påvirket vår datainnsamling.
- Mens de fem studie-landene før pandemien virket sammenlignbare og relativt like, reagerte de ulikt i pandemiens første faser.
- Mønsteret med at pandemien gikk fra å være en helsekrise til å bli en samfunnskrise, ble reflektert på mikro-nivå: Fra å være en helsekrise gikk pandemien over til å påvirke folks liv på mange måter (den ble en 'total social fact').
- Vi tror den største dødvinkelen i kunnskap om pandemien fortsatt ikke er utforsket: Langtidseffekten av psykiske problemer blant en hel generasjon unge mennesker.

På forhånd takk for tilbakemeldinger!

1. Kjenner du deg igjen i noen av funnene våre?
2. Var det noe i våre funn som overrasket deg?
3. Har vi gått glipp av noe som du tenker er nødvendig å fange opp i en slik studie?
4. Virker anbefalingene nyttige – i så fall, hva er særskilt nyttig?
5. Er det noe her som ikke er til nytte, eller som faktisk kan gjøre skade?
6. Har du noen andre tanker, kommentarer eller forslag?

PAN-FIGHTs nettside: Improved risk communication during pandemics | University of Stavanger (uis.no)

